

ПРОЕКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДЛІТКІВ У ПОЗАШКІЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

І. Г. Худенкова

Україна, Запорізька обл., м.Енергодар, методист сектору методичного забезпечення Науково-методичного центру управління освіти Енергодарської міської ради

Стрімкі темпи модернізації сучасного суспільства зумовлюють нові, все зростаючі вимоги до виховання підростаючого покоління. На цьому етапі суспільного розвитку особливо актуальним для педагогічної науки і практики стає пошук ефективних шляхів формування соціально активної особистості, для якої характерними є відповідальність, цілеспрямованість, наполегливість, самостійність, критичність, здатність діяти по-новому, пропонувати цікаві, нестандартні підходи, постійне прагнення удосконалювати світ і себе. Винятково важливу роль у вирішенні цих виховних завдань відіграє загальноосвітня школа та позашкільні заклади. Підлітковий вік – це період активності, енергійності, захопленості, час великих задумів і великих справ, коли особистість вже починає виробляти власну точку зору. Соціальна активність підлітків спрямована насамперед на прийняття та засвоєння норм, цінностей і способів поведінки, характерних для світу дорослих та стосунків між ними. Критерієм успішності підлітка у життєдіяльності є не лише результативність у вивченні шкільних предметів, але і його ставлення до можливостей власного саморозвитку, пізнання самого себе, спілкування із своїми ровесниками та дорослими. Підлітковий вік визначається становленням особистості, прагненням самостійності. Як свідчить практика, в процесі навчання підлітків високою ефективністю відзначається проектна технологія, її застосування в навчанні спрямоване на становлення у них досвіду самостійного пошуку нових знань і використання їх в умовах творчості, на формування нових пізнавальних цінностей вихованців і збагачення їхньої пізнавальної ціннісної орієнтації. Виконання дитячих, учнівських та молодіжних проектів – це складна самостійна діяльність під керівництвом педагогів. Позиція педагога в ході реалізації проекту на практиці переходить із носія готових знань до перетворення в організатора пізнавальної, дослідницької діяльності своїх вихованців. Тому навчання значною мірою ініціюють підлітки, а це сприяє поглибленню в них інтересу до пізнавальної та творчої діяльності, формуванню відповідних знань, умінь, навичок і дослідницької позиції в сприйнятті та осмисленні світу. Проектна технологія передбачає використання сукупності дослідницьких, пошукових, творчих за своєю суттю методів, прийомів, засобів. Порівняльний аналіз історії теорії та практики проектного навчання

доводить, що метод проектів розглядається у вітчизняній педагогіці як засіб всебічного розвитку мислення (П.Каптерев), формування творчих здібностей (П.Блонський), розвитку самодіяльності та підготовки школярів до самостійного трудового життя (С.Шацький), підготовки до професійної діяльності (О.Макаренко), поєднання практики та теорії в навчальному процесі (Е.Каганов, В.Шульгін), стимулювання підлітків до вирішення конкретної проблеми (Е.Полат). В умовах суспільства, що динамічно змінюється, відбувається оновлення педагогічних концепцій виховання, посилення значення формування якостей конкурентоздатної особистості, роблять проблему виховання соціальної активності підлітків особливо актуальною, що пов'язано з тим, що ідеали і цінності старших поколінь вже не задовольняють ні молоде покоління, ні соціально-політичну систему нашої країни.

Розкриття суті соціальної активності підлітка представлено у працях Н.Т. Абрамової, Г. С. Арефьєвої, П. Ф. Протасеня, Л.П. Станкевича, Н.Є. Воробйова та ін. В.С. Мухіна розглядала позитивний і негативний аспекти соціальної активності. В.С. Ротенберг і В. В. Аршавський розробили концепцію про біологічну і соціальну природу пошукової активності і соціальної адаптації особистості.

Різні аспекти проблеми соціальної активності школярів вивчались при визначенні змісту виховної роботи з школярами (И.С. Марьєнко), ролі колективу у вихованні активної особистості учня (А.Т. Куракін, Л.І. Новікова, В. А. Караковський), виявленні можливостей дитячих організацій у вихованні соціальної активності (М. М. Яценко). Розвиток соціальної активності старших школярів розглянуто в роботах Т. Н. Мальковської.

Велику роль в розвитку психолого-педагогічних підходів до розвитку соціальної активності учнів зіграли дослідження Л.И. Уманського та його школи. Л.Ф. Спирін, П. В. Конаніхін у своїх роботах досліджували процеси суспільно-політичної активності, розробили теоретичні основи виховання соціальної активності учнів в процесі включення їх в суспільно корисну працю.

При усій значущості виконаних досліджень залишаються недостатньо розробленими методологічні і організаційно-методичні аспекти розвитку соціальної активності підлітків засобами проектної діяльності. Діяльність навчальних та позашкільних закладів м.Енергодара (ЦДЮТ, ЦТКС, КЮМ) свідчить, що значною мірою їх успішний розвиток зумовлений активною співпрацею педагогічних колективів з органами учнівського самоврядування та громадською організацією «Веселка» (ЦДЮТ) у сфері соціального проектування. Така співпраця є наслідком розвинутої демократичної системи

самоврядування, за якої учнівська молодь має право впливати на процес ухвалення рішень та активно користуватися цим правом.

Плідним наслідком діяльності педагогічних та учнівських колективів стала реалізація проектів «Учнівське самоврядування», «Школа «Лідер», «Зроби крок у світ своїх прав», «Кроки тендерної культури», «Твій вибір – здоровий спосіб життя», «До джерел духовності», «Тропами рідного краю» тощо.

Проекти, які здійснювані сьогодні з ініціативи педагогів та вихованців навчальних та позашкільних закладів, можна розцінювати як провісників нової якості навчально-виховного процесу, їхні зміст та спрямованість однозначно свідчать: педагогічний пошук зосереджується на шляхах розробки методично обґрунтованих соціальних проектів, метою яких є посилення зв'язку навчання з життям, ефективних відгук на його запити. Події кінця XIX початку XX століття сильно змінили вигляд країни. У нових умовах було зруйновано багато соціальних інститутів, втрачені культурні цінності, які слід було б зберегти. Відчутний ущерб був нанесений системі освіти і виховання молоді. Не дивлячись на те, що процес пошуку педагогічних умов і засобів, покликаних забезпечити виховання соціальної активності підлітків, був ідеологізований і спрямований на формування в учнівській молоді моноідеологічних поглядів і переконань, багато засобів, які відкрито педагогами "радянського" періоду, не лише прийнятні сьогодні, але і можуть допомогти вирішити багато проблем сучасного соціального виховання (наприклад, технологія КТС І.П. Іванова, учнівське самоврядування та ін.).

У зв'язку з вищевикладеним, потрібне вирішення протиріччя між потребою педагогічної теорії і практики в підвищенні рівня соціальної активності підлітків, з одного боку, і недостатньою відпрацьованістю на методологічному і організаційно-методичному рівні умов і засобів здійснення цього процесу, з іншого боку. Виходячи з виявленого протиріччя, нами була визначена проблема дослідження: як підвищити соціальну активність підлітків в умовах позашкільних закладів освіти? У рамках вказаної проблеми була сформульована тема дослідження : «Проектна діяльність в позашкільному закладі як засіб розвитку соціальної активності підлітків».

Мета дослідження: теоретичне обґрунтування і впровадження педагогічної системи розвитку соціальної активності підлітків в умовах позашкільного закладу на основі проектної діяльності.

Об'єкт дослідження - процес виховання в позашкільному навчальному закладі.

Предмет дослідження – розвиток соціальної активності підлітків в умовах позашкільного закладу засобом проектної діяльності.

Гіпотеза дослідження : виховання соціальної активності підлітків позашкільного навчального закладу буде успішним, якщо:

- розглядати соціальну активність як значущу якість особистості щодо підготовки до життєвого самовизначення;
- в ході цього процесу удосконалюватиметься учнівське самоврядування за рахунок включення підлітків в проектну діяльність на основі зміцнення суб'єкт-суб'єктних стосунків учасників педагогічного процесу;
- виховання соціальної активності здійснюватиметься у рамках системи, що забезпечує динаміку поетапного переходу від виховних дій педагога до соціальної і особистісно значущої активності підлітка.

Виходячи з предмета дослідження, для реалізації поставленої мети і перевірки висуненої гіпотези були визначені завдання дослідження.

1. На основі вивчення стану проблеми розвитку соціальної активності особистості, суті даного поняття уточнити структурні компоненти соціальної активності підлітків.
2. Визначити показники і рівні соціальної активності підлітків при включенні їх в проектну діяльність.
3. На основі аналізу умов і засобів розвитку соціальної активності підлітків обґрунтувати і реалізувати на практиці педагогічну систему розвитку соціальної активності підлітків в умовах позашкільного закладу на основі проектної діяльності.
4. Визначити результативність експериментальної роботи щодо використання педагогічної системи шляхом порівняльного аналізу рівня соціальної активності підлітків до і після експерименту.

Методологічною основою дослідження стали: постулати гуманістичної психології і педагогіки, що реалізуються в особистісно-орієнтованому підході до організації педагогічного процесу (Є.В. Бондаревська, Л.С. Виготський, Л.Г. Вяткін, Г. І. Железовська, І.А. Зимова, А.Н. Леонтьєв та ін.); педагогічні теорії Я.А. Коменського, Дж. Локка, Ж.-Ж. Руссо, І.Г. Песталоцці, К.Д. Ушинського; теорії розвитку особистості, діяльності (Л.С. Виготський, В. В. Давидов, В. А. Караковський, Є.А. Клімов, І.С. Кон, А.Н. Леонтьєв, А.В. Петрівський, С. Л. Рубінштейн та ін.); філософські теорії активності (Н.О. Бердяєв, М. С. Каган, В.С. Тюттін та ін.); концепція фізіології активності (Н.А. Бернштейн); теоретичні положення психології активності (С. Л. Рубінштейн, А.Г. Асмолов, В. А. Петровський, А.Н. Леонтьєв, В. І. Селіванов, К.А. Абульханова-Славська); теорії взаємозв'язку активності з властивостями темпераменту (В. Д. Небилицин, В.С. Мерлін, В. М. Русалов, А.И. Крупнов та ін.); теорії виховання особистості у колективі (П.

В. Конаніхін, А.Н. Лутошкін, А.С. Макаренко, Л.Ф. Спірін, Л.І. Уманський); теорія виховних систем (А.Т. Куракін, А.В. Мудрик, Л.І. Новікова, І.Б. Первін, М. Д. Віноградова, В. О. Караковський, Н.А. Селіванова, В. Д. Семенов, А.А. Вайсбург); теорія КТД (І.П. Іванов).

Питання організації навчання за методом проектів розглядалися у працях вітчизняних та зарубіжних учених Д.Дьюї, У.Х.Кілпатрика, Є Коллінгса, Л.Є.Левіна, Д.Пітта, С.Т.Шацького та інших. У наш час варіанти використання проектної діяльності розглядались в працях В.В.Гузєєва, М.К.Гуревича, О.М.Коберніка, Є.С.Полат, Г.К.Селевка, В.Д.Симоненка, І.А.Сасової, М.Б. Романовської, О.О.Фураєвої, І.Д.Чечеля , Л.Г.Кондратової та інших.

Методи дослідження, вживані для вирішення поставлених завдань : теоретичні – теоретичний аналіз наукової літератури, метод математичної статистики; емпіричні - спостереження за підлітками у навчальній та позаурочній діяльності; анкетування; експертні оцінки педагогів; визначення соціометричного статусу; анкета визначення спрямованості особи, педагогічний експеримент.

Достовірність і обґрунтованість забезпечена: чітким вибором ґрунтовних методологічних позицій; несуперечністю початкових теоретичних положень і понятійно-категоріального апарату дослідження; цілісністю розгляду предмету дослідження; застосуванням комплексу методів, адекватних цілям і завданням дослідження; використанням методів математичної статистики, що підтверджують ефективність здійсненої експериментальної роботи.

Наукова новизна результатів дослідження полягає у виділенні сукупності положень, що розкривають суть і особливості соціальної активності підлітків; у визначенні та опису структурних компонентів соціальної активності підлітків; науковому обґрунтуванні, в апробації в реальній практиці педагогічної системи розвитку соціальної активності підлітків в умовах позашкільного закладу на основі проектної діяльності, що включає сукупність елементів, що поетапно ускладнюються: цільового (що визначає розвиток соціальної активності підлітків навчального закладу на основі широкого використання у виховному процесі проектної діяльності), змістовного (спрямованого на формування ціннісних орієнтацій підлітків у процесі здійснення соціально ціннісної діяльності; формування знань про технології КТС, проектну діяльність, методи соціального проектування), організаційного (що відбиває комплекс форм і методів здійснення виховного процесу в позашкільному навчальному закладі, спрямованого на виховання соціальної активності підлітків при включенні їх в розробку і здійснення соціально значущих проектів), діагностичного (діагностичний комплекс, що дозволяє об'єктивно і

змістовно заміряти рівень соціальної активності підлітків) і результативного (підвищення рівня соціальної активності підлітків в результаті застосування педагогічної системи), розробці діагностичного інструментарію, що дозволяє визначити соціальну активність підлітків на основі показників сформованості її структурних компонентів.

Теоретична значущість дослідження полягає в тому, що: результати дослідження розширюють наукові уявлення про суть соціальної активності підлітків; постановка і рішення задачі розвитку соціальної активності підлітків в позашкільного закладу на основі проектної діяльності сприяє теоретичному осмисленню і підвищенню ефективності педагогічного процесу позашкільних закладах; впроваджена педагогічна система розвитку соціальної активності підлітків засобом проектної діяльності і адекватний механізм її реалізації в освітньому процесі ; отримані теоретичні результати носять загальнопедагогічний характер і можуть бути використані в розробці виховних систем в різних типах освітніх установ.

Практична значущість виконаного дослідження полягає у спрямуванні його результатів на вдосконалення виховної роботи у загальноосвітніх та позашкільних закладах; у розробці механізму реалізації педагогічної системи розвитку соціальної активності підлітків в умовах позашкільного закладу на основі проектної діяльності, адаптованого до реального процесу; в описі діагностичного комплексу за визначенням соціальної активності, який може бути використаний в широкій освітній практиці. Висновки і матеріали дослідження можуть бути використані при проектуванні і організації освітнього процесу не лише в загальноосвітніх та позашкільних закладах, але і в інших типах освітніх закладів; при обґрунтуванні програм виховання учнів; у системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

Дослідно-експериментальна база дослідження – позашкільні заклади міста Енергодара: Центр дитячої та юнацької творчості, Клуб юних моряків та Центр туризму, краєзнавства та спорту.

Дослідження здійснювалося в три етапи:

I етап (аналітико-пошуковий) – вересень - грудень 2010 року. Визначення проблеми, гіпотези, здійснювався аналіз психолого-педагогічної, філософської, соціологічної і методичної літератури з проблеми дослідження, вивчалася практика здійснення виховної роботи у позашкільних навчальних закладах міста Енергодара, особливості розвитку соціальної активності підлітків, виявлялися умови і засоби здійснення цього процесу.

II етап (дослідно-експериментальний) – січень-жовтень 2011 року. Розроблявся механізм реалізації моделі педагогічної системи розвитку соціальної активності підлітків в умовах учнівського самоврядування на основі проектної діяльності, здійснювалась

діагностика, визначення ефективності системи, апробація результатів дослідження на практиці роботи закладів освіти м.Енергодара.

III етап (завершальний) листопад 2011 року – січень 2012 року. Здійснювалось узагальнення та систематизація результатів дослідження, уточнення теоретичних висновків, впровадження результатів роботи в практику Центру дитячої та юнацької творчості м.Енергодара.

Використання методу проектів у позашкільних закладах міста Енергодара як засіб розвитку соціальної активності підлітків

З метою розвитку творчих здібностей, нахилів, обдаровань та організації дозвілля учнів у 2010 році у позашкільних навчальних закладах міста працювало 94гуртка та 290 груп різного спрямування, якими було охоплено 3574 учня, що становило 67,3%.Станом на 01.01.2013 року в м.Енергодарів позашкільних закладах (ЦДЮТ, КЮМ, ЦТКС, МАН) діє 105 гуртків, 308 груп, якими охоплено 3103 (68%).

Серед найбільш поширених напрямів є: предметні гуртки , гуртки спортивного та оздоровчого спрямування , гуртки декоративно-ужиткові та образотворчі, гуртки туристсько-краєзнавчі та українознавчі , гуртки хореографічні , комп'ютерних технологій , хорові та вокальні, у тому числі – фольклорні; юний патріот , театральні та художнього читання. Також є гуртки з психології, школа «Лідер», друзі юних рятувальників, юні інспектори руху, юні журналісти.

Актуальними залишаються предметні гуртки, де учні поглиблюють знання як природничого, так і гуманітарного циклу. Виховна мета гурткових занять досягається через проектну та пошуково-дослідницьку діяльність учнів, відтак розвиваються творчі здібності дитини та підвищується мотивація до навчання. Сьогодні гуртки мають і професійне спрямування, а також дають учням змогу самореалізуватися та займатися творчим самовдосконаленням (спортивні, театральні, хореографічні, вокальні, хорові, фольклорні, народних ремесел тощо).

Підготовка до оволодіння новою за змістом і формою діяльністю – проектуванням - вимагає від підлітків засвоєння не одної конкретної галузі знань, а їх синтезу. Вони вчаться самовиражатися, бути реалістами, спокійно реагувати на перемоги і невдачі, самостійно приймати рішення й застосовувати знання в незвичайних, нових ситуаціях.

Дії безпосередньо пов'язані з реалізацією проекту, потребують певного обсягу спеціальних знань, умінь і навичок, володіння сукупністю способів поведінки, які забезпечують успіх особистості в самореалізації. Це навчання підлітків виконувати конкретні соціальні ролі, керуватися фактами і життєдіяльністю. Ставити відкриті запитання й давати на них відповіді, прислухатися до ідей інших та обстоювати свою

точку зору, відповідати за результати своєї діяльності, не шукати в інших людях причин своїх труднощів і невдач. Правильно користуватися часом, розуміти свої почуття й обмеження, бути гнучкими і стосунках – співробітничати і бути партнерами. Всі ці навички потрібно розвивати в підлітковому віці.

Система підготовки підлітків до проектної діяльності спрямована на досягнення такої мети:

1. Формування системи знань про проекти.
2. Допомога їм у розумінні змін, які відбуваються в найближчому оточенні, суспільстві.
3. Сприяння усвідомленню практичної цінності проектної діяльності.
4. Формування проектного мислення, мотивів та поведінки партнерства і співробітництва.
5. Розкриття соціальної цінності та ролі «я» в самореалізації життєвих планів і потреб.

Завдання підготовки:

1. Засвоєння підлітками теоретичних основ соціального проектування, організація пошукової роботи, безпосередньо пов'язаної з діловими партнерськими стосунками.
2. Створення необхідних умов для отримання, застосування набутих знань у стосунках і спільній діяльності з ровесниками, близькими й незнайомими людьми.
3. Організація практичної діяльності підлітків: підготовка і проведення засідань клубів, тренінгів, ділових ігор тощо.

Залучення підлітків до проектної діяльності сприяє розвитку творчості, ініціативи, самостійності, організаторських здібностей, стимулює процес і самовдосконалення, різноманітність мотивів, прагнень, які спонукають учнівську молодь до активної участі в проектній діяльності, дає можливість самоствердитися, усвідомити себе як потрібну в соціумі особистість, яка важлива й для інших громадян – учителів, батьків, ровесників.

Проектна діяльність відкриває широкі можливості для вибору ролі в системі взаємин (організатор, учасник, виконавець; вона передбачає активну діяльність кожного, оскільки кінцевий результат залежить від спільних зусиль; сприяє формуванню ціннісних орієнтацій (саме і цій діяльності закладаються умови для усвідомлення особистістю своїх вчинків, дій).

Проектна діяльність є тією конкретною умовою, яка дає змогу залучати підлітків до розв'язання різних суспільних проблем, формувати нові стосунки, нову систему спілкування, що, в свою чергу, зумовлює нові обов'язки й значно вищі вимоги до діяльності.

Такий підхід гарантує систематичне співвіднесення та об'єктивне оцінювання, коригування та розвиток якостей особистості згідно з вимогами соціальної реальності.

Надзвичайної ваги набуває з зв'язку з цим проектна діяльність, яка залучає учнів у турботи і проблеми найближчого оточення, сприяє вдосконаленню життя в мікросоціумі. Соціальне проектування є важливим джерелом набуття соціальних знань та соціального досвіду.

Головне завдання проектної діяльності для учнівської молоді – допомогти їй зорієнтуватися в суспільному вирі подій та явищ – соціальних, економічних, інформаційних, а також оволодіти досвідом життя в громаді. Все це передбачає не пасивну адаптацію в соціумі, а розвиток активного творчого самоствердження в суспільстві з метою його розвитку та вдосконалення.

Соціальне проектування сприяє формуванню передумов поступового входження учнівської молоді в безліч юридично-правових, адміністративно-управлінських та громадських взаємин. З цієї точки зору, соціальне проектування є досконалим простором, в якому розгортаються правові контакти учнів, вони набувають досвіду соціальної взаємодії, утверджують, апробують і розвивають відповідні ідеї, цінності та принципи.

Це передбачає оволодіння методами діяльності, знаннями та вміннями, необхідними для виконання відповідних ролей і взаємодії з відповідними органами й установами, громадськими структурами різного рівня та призначення. Все це сприяє створенню в учнівської молоді таких базисних підвалин майбутньої діяльності і політико-правовій сфері як демократизм, гуманізм. Громадськість, повага до прав і свобод інших, як і до своїх особистих, а також вимогливість до виконання обов'язків.

Соціальний проект створює для учнівської молоді «розширену діяльність», в якій вона діє, пізнає та спілкується, тим самим освоюючи не тільки мікросередовище. А й усю систему соціальних зв'язків та взаємин. Входження в систему соціальних взаємин здійснюється шляхом засвоєння й реалізації соціальних ролей.

Соціальні проекти допомагають оволодівати нормами і правилами життя в суспільстві, знаннями і вміннями будувати стосунки в суспільстві, які сприяють формуванню таких рис:

- ставлення до іншої людини як до самоцінної;
- здатність до самовіддачі відносно інших людей;
- творчий характер життєдіяльності, здатність до вільного волевиявлення;
- здатність самостійно проектувати майбутнє;
- внутрішня відповідальність перед собою, іншими людьми, минулим та майбутнім;

- становлення особистісних життєвих понять і значень.

Узагальненим наслідком цього процесу стає усвідомлення та прийняття особистих життєвих перспектив, можливого місця й ролі в суспільному житті, визначення своїх покликань, формування життєвого проекту.

Освоєння досвіду громадського життя відбувається не у формі академічного учнівства та подальшої апробації й коригування його наслідків, а в єдності учнівства з практикою соціального життя, з поступовим збільшенням важливості практичної участі молодшої людини в житті суспільства. Завдяки цьому забезпечується свідомий, а отже, вільний, адекватний вибір та успішне виконання особистістю суспільних ролей, покладених на неї в сучасному житті. В процесі реалізації соціальних проектів розширюються світоглядні обрії учнів, формуються навички глобального мислення, готовність до мобільності та адаптивності.

Діяльність наших позашкільних закладів (ЦДЮТ, ЦТКС, КЮМ, МАН) свідчить, що значною мірою їх успішний розвиток зумовлений активною співпрацею педагогічних колективів з органами учнівського самоврядування та громадською організацією «Веселка» (ЦДЮТ) у сфері соціального проектування. Така співпраця є наслідком розвинутої демократичної системи самоврядування, за якої учнівська молодь має право впливати на процес ухвалення рішень та активно користуватися цим правом.

Плідним наслідком діяльності педагогічних та учнівських колективів стала реалізація проектів «Учнівське самоврядування», «Школа «Лідер», «Зроби крок у світ своїх прав», «Кроки тендерної культури», «Твій вибір – здоровий спосіб життя», «Доджерел духовності», «Лідер в інформаційному суспільстві» тощо.

Проекти, які здійснювані сьогодні з ініціативи педагогів та учнів, можна розцінювати як провісників нової якості навчально-виховного процесу, їхній зміст та спрямованість однозначно свідчать: педагогічний пошук зосереджується на шляхах розробки методично обґрунтованих соціальних проектів, метою яких є посилення зв'язку навчання з життям, ефективних відгук на його запити.

Опікуючись проблемою оновлення форм і змісту навчально-виховного процесу в позашкільному закладі, колективи позашкільних закладів м. Енергодара зосередили увагу на проектній діяльності як ефективній формі розвитку творчої особистості. Вивчивши теоретичні засади цієї проблеми, практичний досвід освітніх закладів, педагогічні колективи ЦДЮТ, ЦТКС та КЮМу розробили стратегію впровадження проектної діяльності з урахуванням особливостей, досвіду і реальних умов.

У 2011-2012 навчальному році в місті було оголошено конкурс проектів. Творча група педагогів розробила методичні рекомендації щодо застосування проектних

технологій у конкретних гуртках та студіях закладу. В конкурсі прийняли участь соціальні учнівські проекти у різних сферах діяльності. Проект реалізується у таких формах: тематичні конкурси, виставки, ярмарки, творчі майстерні, фестивалі, експедиції; гуртки моди, ткацтва, вишивки, іграшки, роботи по дереву та ін.; семінари, практикуми, конференції, тренінги; навчально-методичні матеріали, відеофільми, збірники, буклети; творчі майданчики для спільної діяльності дітей та дорослих:

1. «О мода! О нрави!» (розробка шкільної форми)
2. «Бачити серцем» (виховання відповідального ставлення «до тих, кого приручили», домашніх тварин).
3. «Комп'ютена гра» (на створення умов для оволодіння основами знань комп'ютерної техніки, розробки комп'ютерних ігор для дітей).
4. «Радість дітям» (надання волонтерській допомоги дітям, що опинилися в скрутних життєвих умовах і що потребують розуміння, ласки і турботи Мета проекту - проведення добродійної акції «З Днем Святого Миколая!» для вихованців притулку «Надія» м.Запоріжжя силами всіхзакладів освіти міста Енергодара.

Проекти були різні за кількістю учасників: індивідуальні творчі завдання; творчі групи з 3-5 гуртківців; навчальна група одного віку; вихованці декількох колективів.У різних формах відбувалися і захисти проектів: презентація, пресконференція, театралізоване дійство, конкурсна програма.Результатом проектної діяльності стали наочні приладдя і методичні розробки виконані як самими учнями, так і в співавторстві з керівниками гуртків.В позашкільних закладах активізувалась творча атмосфера взаємодії та партнерства, розвинулася пізнавальна діяльність учнів, поживавився інтерес до пошукової, дослідницької діяльності.

Розглянуто проекти вихованців Центру дитячої та юнацької творчості, Клубу Юних моряків та Центру туризму краєзнавства та спорту.

**Таблиця. Кількість педагогічних працівниківта кількість вихованців ПНЗ
м.Енергодара, які займаються проектною діяльністю.**

	КЮМ	ЦТКС	ЦДЮТ
Педагогів ПНЗ	7	61	69
Вихованців ПНЗ	493	1013	2112
Педагогів ПНЗ, які займаються проектами	3	6	30
Вихованців ПНЗ, які	8	34	246

займаються проектами			
% педагогів	43%	20%	43%
% учні	2%	3%	11%

Треба відмітити ще одну закономірність: зацікавленість школярів проектною технологією позитивно позначається на їх навчальних успіхах. Так, серед тих, хто приймає участь особливо у соціальних проектах, приблизно в 1,5 разу більше тих, хто навчається на високому та достатньому рівнях, серед тих, що не цікавляться, навпаки, - у півтора рази більше тих, хто вчиться лише на середньому та низькому рівнях.

Одним з показників реального прояву громадянської поведінки школярів є їх активна участь у поліпшенні життя свого класу і школи, що разом з тим є гарною підготовкою для «дорослої» суспільно-політичної діяльності, вироблення організаторських навиків і лідерських якостей. Так, серед підлітків старшого віку, що беруть активну участь у проектній діяльності та навчаються у позашкільному закладі вчать на високому та достатньому рівнях 43,8% і лише 10,0% – на середньому; серед тих, що не беруть участь, ці показники - 22,7 % та 23,5% відповідно.

Як показали дослідження, випускники шкіл виконання своїх життєвих планів пов'язують з освітньою та професійною підготовкою, в чому їм допомагає участь у проектній діяльності - 86% – опитаних підтвердили це.

Якісний аналіз результатів дослідження виявив, що у вихованців груп, які займаються проектною діяльністю, значно поглибилася мотивація до соціальної діяльності й зросло бажання займатись проектною діяльністю. Це виражається в переважанні позитивних емоцій, у спрямованості на досягнення позитивних результатів, у розширенні кола інтересів, підвищенні відповідальності за результати власної та спільної діяльності. Також значно розвинулися такі особистісні риси, як самостійність, наполегливість, критичність. Це свідчить про підвищення у підлітків рівня соціальної активності. Якісно змінилися відносини між педагогами та вихованцями, зросла взаємодовіра та взаємоповага, діти підліткового віку стали активніше займатися різною соціальнозначущою діяльністю, виховний процес в позашкільному закладі (ЦДЮТ) набув спрямованості на основні напрямки розвитку соціальної та творчої активної особистості підлітка, педагоги оволоділи відповідною методикою. Отже, результати дослідження доводять ефективність впливу розроблених і впроваджених у виховний процес позашкільного закладу педагогічних умов розвитку соціальної активності підлітків засобами проектної діяльності.

Література

- 1.Андрущенко В.П.Модернізація педагогічної освіти в управлінні в контексті виховного процесу//Вища освіта.-2004.№1.
- 2.Андрамонова, І.М. Виховання соціальної активності в теорії і практиці вітчизняної педагогіки (1960-1985 рр.)
- 3.Бедерханова, В. П. Педагогічне проектування в інноваційній діяльності. Навчальний посібник. : Краснодарський крайовий інститут додаткової професійної педагогічної освіти / В. П. Бедерханова, П. Б. Бондарев. - Краснодар, 2000. - 54 с.
- 4.Безрукова, В.С. Педагогіка. Проектна педагогіка: Навчальний посібник /В.С. Безрукова. - Єкатеринбург: Ділова книга, 1996.-334 с.
- 5.Воробйов, Н.Є. До питання про критерії соціальної активності / Н.Е. Горобців // Соціальна активність особи / Під ред. До. М. Никонова. - Волгоград, 1976. - С. 8-29.
- 6.Гитман Е. Проект в образовательной области «Технология» [Текст] / Е. Гитман, М. Гитман // Школьные технологии. -2002. -Кя 6. - С. 136-137.
- 7.Кагаров Е. Метод проектов в трудовой школе [Текст] / Е. Кагаров. - Л: Брокгауз-Ефрон, 1926. -88 с.
- 8.Курбатов, В. І. Соціальне проектування: Навчань. посібник / В. І. Курбатов, О. В. Курбатова. - Ростов-на-Дону, 2001. - 184 с.
- 9.Лебедева Л. Метод проектов в продуктивном обучении [Текст] / Л. Лебедева, Е. Иванова // Школьные технологии. - 2002. - № 5. - С. 116-120.
- 10.Матяш Н. В. Підготовка учителя к навчанню школярів проектної діяльності [Текст] / Н. В. Матяш, Н. В. Семенова. - Брянск : БДГ1У, 2000. - 120 с.